

PRILOGA O KULTURI BIVANJA

MLADINA

BIVANJE

STANOVANJSKA POLITIKA

Zeleni val za najemna stanovanja /

RUEDI BAUR Oblikovanje lahko spremeni družbo

/ ŠOLSKI PROSTORI Svet Vmes / SVETLOBA Nove resolucije

/ MORAVČE Leseni pasivni vrtec z ogrevanjem na

biomasa / BOHINJSKA BELA Spomenik

umrlim v slovenskih gorah

STANOVANJSKA POLITIKA

Potrebujemo zeleni val za najemna stanovanja

Piše: Blaž Habjan, Mreža za prostor

Ob koncu javne obravnave Nacionalnega stanovanjskega programa 2013–2022 je Mreža za prostor organizirala javni posvet. Eden od sklepov posveta je bil, da je treba predlog nacionalnega stanovanjskega programa temeljito preoblikovati, tudi zato, ker ni usmerjen v spodbujanje najemnih stanovanj, temveč v veliki meri ohranja obstoječo paradigmo zagotavljanja lastniških stanovanj.

Ameriške sanje – slovenska kultura bivanja

Raziskava, ki jo je aprila objavila fundacija MacArthur, je pokazala, da se ameriške sanje spreminjajo. Vse več Američanov meni, da je sanje mogoče doseči tudi v najemnem stanovanju. Skoraj polovica lastnikov domov se v prihodnosti vidi kot najemniki. Danes je v ZDA razmerje med lastniki domov in najemniki 65 proti 35. Dobri dve tretjini Američanov menita, da bi morala biti polovica stanovanj lastniških in polovica najemniških. Precej drugače je pri nas, saj je kultura bivanja Slovencev močno na strani lastništva, skoraj 90 odstotkom prebivalstva smo uspeli zagotoviti lastništvo doma. Zakaj se trend v ZDA spreminja? Nekoliko zaradi nepremičninskega zloma. Skoraj 70 odstotkov vprašanih meni, da je lastništvo doma izgubilo avreolo dobre naložbe. Hkrati jih tri četrtine ugotavlja, da je selitev zaradi nove službe danes bistveno verjetnejša kot nekoč. Od tedaj, ko je bil stereotip ameriških sanj na vrhuncu, se je marsikaj spremenilo. Do začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja je bila naselitev delavstva okoli industrijskih gigantov zaželena. Naselja hišk ali blokov v neposredni bližini tovarn so zagotavljala sorazmerno nemobilno delovno silo, kar je bilo v interesu delavcev in kapitala. Delavci so dosegali ameriške sanje, kapitalisti pa so

imeli zagotovljeno delovno silo, ki je bila konec tedna pripravljena za kak dolar ceneje oprati avtomobile ali pokositi zelenice. V tistih časih je bilo podobno tudi v Sloveniji, le da se je naša socialistična oblast ukvarjala še z nerazvitostjo in splošnim pomanjkanjem stanovanj. Zato je bila vsaka zasebna pobuda pri gradnji doma dobrodošla in ljudska oblast jo je podpirala. Težnje po decentralizaciji s tovarno v vsako slovensko vas so privedle do zdravega razmerja.

Rdeča luč za lastniška stanovanja

Čez rob smo šli ob prehodu v kapitalizem, ko smo kulturo bivanja v lastniškem stanovanju utrdili na celotni populaciji nove države. Zgodilo se je takrat, ko se je tako za ZDA kot za Slovenijo spremenil način gospodarjenja. Danes tovarna v vsaki vasi ne vzdrži pritiska trga. Tovarne, okoli katerih so zrasla naselja v ZDA, so se preselile na Kitajsko. Danes tako ameriško kot slovensko gospodarstvo potrebujeta dinamično delovno silo, ki ne bo imela težav geografsko slediti zadovoljevanju svojih potreb. Danes so uspešnejša okolja, ki so v svoje sanje ali kulturo bivanja vpisala ustrezno najemno stanovanje in ne lastniško za vsako ceno. Ameriška raziskava namreč ugotavlja tudi, da so mesta z večjim deležem najemnih stanovanj gospodarsko uspešnejša – večje plače, večja rast, več inovacij. Mesta, kjer je delež lastniških nepremičnin okoli 70-odstoten, pa nazadujejo.

Do podobne ugotovitve pridemo tudi, če pogledamo graf Evropske statistične agencije o razmerju med lastniškimi in najemnimi stanovanji. Visok delež lastniških stanovanj ni značilen samo za vzhodnoevropske države, kjer smo privatizirali družbena stanovanja. Značilen je tudi za Grčijo, Italijo, Španijo, Portugalsko, torej za države, ki jih je gospodarska kriza najbolj prizadela. Z veliko gotovostjo lahko trdimo, da je uravnoteženo razmerje med fondom lastniškim in fondom

najemnih stanovanj pomembno za uspešen razvoj nacionalnega gospodarstva.

Kaj ima s tem ekologija?

K ekonomskemu družbenemu interesu dodajmo še ekološkega. Ali je ekološko pozidati vsak hrib in ljudi vsak dan siliti k povečevanju ogljičnega odtisa z uporabo avtocest in slabih gozdnih cest, ki vodijo od njihovega doma do službe, vrtca, šole? Ali je okoljsko smotrno spodbujanje preobrazbe osamljenih kmetij v zaselke, ker si vsak od treh sinov želi lastno hišo na očetovi kmetiji, država pa mu v pomanjkanju izvajanja ustrezne stanovanjske politike odobri prekvalifikacijo kmetijskega zemljišča v zazidalno? V Sloveniji skorajda ni zasledili takšnega prizora kot v Avstriji, ko na vrhu hriba kraljuje mogočna kmetija, vse naokoli pa se do naslednje kmetije raztezajo pašniki. Namesto tega se pri nas v dolžini celotne avtoceste oko spotika ob posamezne hiše, ki kot škrbine štrlijo iz pokrajine. Pet takšnih hiš, razporejenih v dolžini nekaj kilometrov, imenujemo vas.

Za posameznika gre

Slovinci ne zasedamo samo prvega mesta po menedžerskem občutku vseprisotnosti korupcije. Med vsemi državami EU imamo tudi največ stanovanj z eno od težav, kot so puščajoča streha, vlažne stene, vlažni temelji ali tla, trhli okenski okvirji ... Lastništvo stanovanja še zdaleč ne zagotavlja, da bo posameznik živel v kakovostnih bivanjskih razmerah. Bolj drži, da mu lastništvo preprečuje življenje v kakovostnih razmerah.

Ali drži, kar so zapisali avtorji nacionalnega stanovanjskega programa, da bodo stanovanja, zagrajena z javnimi sredstvi, ki jih bodo mladim oddali z možnostjo odkupa skozi najemnino, prispevala, da bodo mladi bolj neodvisni, ekonomsko varnejši, imeli pa bodo tudi več možnosti, da

Fotografija na naslovnici: Center Rinka, večnamensko središče za trajnostni razvoj Solčavskega; avtorja arhitekture: Uroš Lobnik in Andreja Podlipnik; soavtorja: Janko Rožič in Dušan Borak (notranja oprema); foto: arhiv biroja AU arhitekti; objekt je bil uvrščen v ožji izbor petnajstih projektov za mednarodno arhitekturno nagrado Constructive Alps; nagrada je namenjena krepitvi ozaveščenosti arhitektov in investorjev o odgovorni in trajnostni prenovi in gradnji na območju Alp.

Ženevska stanovanjska zadruga Codha: v Ženevi so se pred desetletjem odločili, da bodo zaradi kritičnih razmer na stanovanjskem trgu ustanovili stanovanjske zadruge in z njimi zagotovili več stanovanj z zmerno najemnino. V stanovanjskih zadrugah je kakovost bivanja na prvem mestu. /Foto: Stéphane Pecorini, ork.ch

stanovanje dobijo in si ga uredijo glede na svoje potrebe? Kako si lahko neodvisen, če te nekdo z mamljivo ponudbo prikuje na petdeset kvadratov za nadaljnjih trideset let? Kako si lahko ekonomsko varen, če boš pri tej ponudbi vztrajal, dokler ne boš povsem ubojožal? Kako boš individualno potrebo po dveh sobah več zaradi povečanja družine iskal v tistih petdesetih kvadratih, na katerih moraš vztrajati, če želiš, da bodo nekoč tvoji? Takšni ukrepi ne prispevajo h kakovosti bivanja mladih, ampak k povečevanju premoženja tistih mladih, ki jim bo tako in tako uspelo v življenju ali ki bodo ob pomoči premožnih staršev prebrodili vse čeri. Tisti, ki jim ne bo uspelo ali nimajo premožnih staršev, tudi takšnega stanovanja ne bodo mogli odkupiti brez dodatne izdatne pomoči

države. Tako tisti, ki bodo uspeli, kot tisti, ki se bodo le trudili, bodo to počeli na račun kakovosti bivanja celotne družine. Predvsem pa na račun tistih, ki niso imeli »sreče«, da bi prišli do takšnega družbenega stanovanja. Že dvajset let je jasno, da je stanovanjska politika subvencioniranega pretakanja javnih sredstev v zasebne žepe neučinkovita.

Stanovanje je premoženje

Po ustavi in mednarodnih pogodbah država »ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo primerno stanovanje«. Nikjer ni zapisano, da jim ga mora dati v last in tako skrbeti tudi za njihovo premoženjsko stanje. Naša država pa po liniji najmanjšega odpora podpira pravico bivanja ne v primerem, ampak v lastnem stanovanju. To povzdigne v imperativ, ki mu mora slediti tudi socialna politika, ki je lastnikom več deset tisoč evrov vrednega premoženja vedno pripravljena priskočiti na pomoč z raznovrstno paletto socialnih transferjev. Pri pravici do teh transferjev sta praktično izenačena brezposelni lastnik trinadstropne hiše in njegov podnajemnik, ki je izgubil službo. Vsi poznamo zgodbe, kot je tista o starejšem paru, ki se vsak dan iz svoje hiše peš odpravi na kosilo v pet kilometrov oddaljeno kuhinjo Rdečega križa, saj si ga potem, ko se odredeta varstvenemu dodatku, ne moreta več

privoščiti. Gotovo takšni ljudje potrebujejo pomoč, vendar ta ne bi smela biti denarna ali v obliki paketov Rdečega križa. Vsaj ne, dokler obstaja trg nepremičnin, predvsem pa neizkoriščeni mehanizmi, kakršen je odkup stanovanj s strani javnih občinskih stanovanjskih skladov, ki ohranjajo stanovanjsko pravico.

Glede na vse analize imajo snovalci nacionalnega stanovanjskega programa jasno nalogo: delež najemnih stanovanj v Sloveniji je treba povečati. Najprej zaradi zagotovitve stanovanj tistim, ki niso ujeli t. i. Jazbinskovega zakona, tistim, ki ji ni uspelo pravočasno kupiti parcele, po kateri gre avtocesta, tistim, katerih starši nimajo 50 tisoč evrov kot osnove za nakup stanovanja, ter tudi tistim, ki nimajo dedkov in babic z gozdom in parcelo, ki jo mora občinski svet le še prekvalificirati in bo primerna za gradnjo hiše.

V Sloveniji moramo vzpostaviti okolje, v katerem bo lastnina pomenila tudi odgovornost, ki si jo bodo lahko privoščili tisti, ki imajo kanček več in bodo prek davkov prispevali za tiste, ki imajo kanček manj. Sistem mora biti tak, da se bomo zavedali, da eni druge potrebujemo. Država pa naj se zave, da se ji tudi skozi stanovanjsko (ne)politiko gospodarstvo razliva v porozna tla, ki niso ne vaška ne mestna, ampak preprosto le degradirana. x

Foto: Uroš Abram

OBLIKOVANJE LAHKO SPREMENI DRUŽBO

Intervju z oblikovalcem Ruedijem Baurjem

Piše: Petra Černe Oven

Ruedi Baur je švicarski oblikovalec francoskega rodu, rojen leta 1956 v Parizu. Dejaven je na področju informacijskega oblikovanja v javnem prostoru. Otroštvo je preživel v Franciji, študiral v Švici in večino poklicne poti delal v različnih državah. V Parizu in Zürichu vodi interdisciplinarna studia Intégral in tam uresničuje ideje načrtovanja javnega prostora in informacijskega oblikovanja. Med najodmevnejše projekte se uvrščajo informacijsko oblikovanje francoskega centra George Pompidou, mestnega jedra v Lyonu ter letališči Köln-Bonn in Dunaj. Je ustanovitelj inštituta Design2context v Zürichu in vodja podiplomskega programa Civic City v Ženevi.

Petra Černe Oven se je z njim pogovarjala na delavnici, ki je potekala v okviru dogodka ALUO Design Talks obeh oblikovalskih oddelkov na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje.

Študirali ste grafično oblikovanje na Visoki šoli za oblikovanje in umetnost HGKZ v Zürichu, kjer ste diplomirali leta 1979. Kaj vas je iz »splošnega« grafičnega oblikovanja potisnilo v informacijsko oblikovanje?

► Prihajam iz družine arhitektov, zato me oblikovanje spremlja od rojstva. Moja odločitev za grafično oblikovanje je bila povezana z letom 1974: takrat je bila v arhitekturi kriza, zato sem se odločil, da uberem drugo smer kot moja družina. Srednjo šolo sem končal v Franciji in se nato preselil v Švico, kjer sem se učil

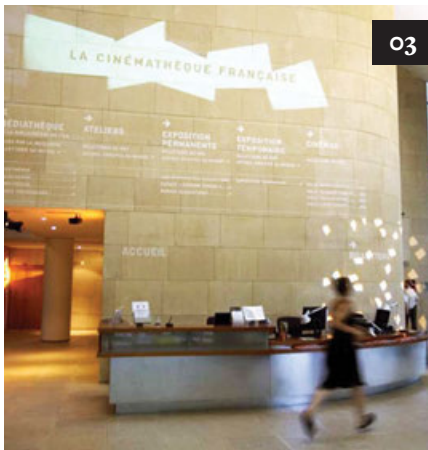
pri Michaelu Bavieru. Bil je veličasten, čudovit človek, ki mi je še bolj odprl oči za umetnost, arhitekturo in mi ponudil zelo visoko raven znanja. Takrat sem spoznal tudi politiko in vse to je pripomoglo k odnosu do dela, ki ga imam še zdaj.

Torej ni šlo za upiranje staršem?

► Ne, sploh ne. Spoštujem njihovo delo, a zdelo se mi je, da bi v grafičnem oblikovanju lahko dosegel več.

Zdaj vodite dva studia: v Parizu in Zürichu. Kako bi se opisali: ste arhitekt, oblikovalec, informacijski oblikovalec?

► Jedro mojega izražanja je tipografija. Ljudje so presenečeni, ko se vračam k njej, vendar resnično čutim, da je to moje glavno orodje. Črka je povezana s sporočilom, grafičnim in splošnim oblikovanjem.

01, 02 Letališče Köln - Bonn.

Letališče čarterskih poletov, zato tudi grafična podoba in označevalni sistem narekujeta sproščeno okolje

03 Francoska kinoteka v Parizu: V stavbi arhitekture Franka o'Gehry-ja označevalni sistem izkorišča svetlobo in projekcijo kot vodilo informiranja

04 Parkirna hiša v mestu Soissons. Signalizacija desetih nivojev s panoramskimi fotografijami kot mnemoničnim medijem. Arhitektura Jacques Ferrier. Skupina Laboratoire IRB

Zakaj se vam zdi ta povezava s tipografijo tako zanimiva? Je to zaradi njene povezave z jezikom, samim sporočilom?

► Sem prototip osebe, ki razmišlja interdisciplinarno. Tipografija je zelo osnovno orodje, imate prav, a podučil sem se o povezavi črk in podatkov, kako lahko vsebino oziroma vtis o vsebini spremenimo z obliko ... S tem orodjem skušam rešiti težave z istovetnostjo,

orientacijo, sporočilom. To je širše področje mojega dela. Tretje področje je povezano z razlago, kaj je oblikovanje – namreč spreminjanje oblike –, kar pomeni, da imamo »prej« in »potem«. Moja dejavnost torej vključuje tudi pojasnjevanje postopkov pri oblikovanju: kaj je bilo prej, kaj je potem in zakaj se to spremeni ...

Lahko opišete razliko med studii in inštituti, ki jih vodite?

► Ko ste v studiu, ste osredotočeni samo na cilje svojega naročnika. Pri raziskavah pa se lahko osredotočite na način, kako razumete projekt in eksperimentiranje v njem. Obstajajo različne metode, kako priti do rezultata. Začnemo s temo raziskave (pogosto so to projekti za družbo) in nato dobimo denar zanj. V nekem pogledu v oblikovanju ni dovolj eksperimentiranja, to je še vedno zelo konservativna veja ... Na inštitutih nimamo te omejitve: ni naročnika, ni proračuna, ni omejitev. Ne dovolimo, da bi nam kdo dal denar za projekte in nam govoril, kaj moramo storiti. To zavrčamo, da imamo večjo svobodo.

Hrepenenje po svobodi je mogoče opaziti tudi v številnih praktičnih projektih, na primer v informacijskem oblikovanju na letališčih. Če začnemo s koncepti za podobne projekte: zakaj se vaša rešitev za Dunaj tako močno razlikuje od rešitve za letališče v Kölnu? Vloga obeh letališč je enaka: iti moramo skozi neopredeljen prostor, da se vkrčamo na letalo; odpotovati

hočemo čim prej; gre le za prehodni prostor in enako je povsod po svetu. A vaše rešitve kažejo, da se ne strinjate s tem, kajne?

► Da, skušam se bojevati proti predstavi o »ne-prostoru«. Letališče ni več le prehodni prostor, saj se naša stališča do tega spreminjajo. Ljudje se tam zares srečujejo in kaj počnejo ... Züriško letališče je takšen primer: ob koncu tedna je to najbolj obiskan kraj v tem mestu. Ljudje gredo v tamkajšnjo restavracijo ... Torej definicija nevtralnega ne-prostora preprosto ne drži več. Po moji hipotezi lahko sistem oznak izkoristi elemente z izrazito lokalno naravo. To ni element dezorientacije. Lokalna narava je lahko v pomoč, ker nas iz nevtralnega srečanja s sistemom sporočil in vsebin potisne v bolj angažiranega. Ko vstopite v brezimen prostor, vas postane strah, gre za novo izkušnjo in zato ste dezorientirani. Zaradi stresa je vse še slabše ... Zato je po mojem mnenju ena pomembnih nalog, da omilimo stres.

Tim Brown iz oblikovalskega podjetja IDEO opozarja na tri napake, ki jih delajo oblikovalci: prvič, ne vedo, katero težavo rešujejo, drugič, ne hodijo dovolj naokrog, da bi vedeli, kako se ljudje vedejo, in tretjič, preveč časa porabijo za razmišljanje o težavi, namesto da bi izdelali in preskusili prototipe ...

► Popolnoma se strinjam s tem. Uporabnika morate opazovati, spoznati, kaj počne, da lahko začutite, kaj potrebuje ... A vedno

sta pomembna kontekst in postopek! In uporabnik se spremeni. Če ga postavite v novo situacijo, se bo odzval, njegovo vedenje se bo spremenilo.

To so orjaški projekti za vodjo. S projektom dunajskega letališča ste se ukvarjali osem let. Lahko ponudite dobro strategijo?

► Vsa zgodba je res zanimiva, ker smo sodelovali z arhitekti. Izdelali smo koncept za sistem grafičnih znakov v soodvisnosti od arhitekture. To pomeni, da del orientacije prispevajo svetloba, arhitektura, dejanska situacija, in predlagali smo, da bi bila sekundarna informacija bolj umetniška, iz tega potem sama po sebi izhajajo navodila. Toliko elementov je, ki držijo strukturo skupaj, zato ni mogoče, da bi kdo preprosto oklestil nekatere elemente ali jih spremenil. Pomembno je imeti dobro ekipo.

Zapleteni odnosi med oblikovalci in naročniki niso redkost. Včasih se oblikovalcem zdi, da so naročniki njihovi nasprotniki, da niso na istem bregu in da ni mostu, ki bi jih povezoval. Kakšen je vaš pristop pri prepričevanju naročnikov, da je vaša rešitev za njih najboljša?

► Ko pojasnujete rešitev, bo sogovornik, če je inteligenten, predstavil dobre argumente za in proti, in potem se lahko res razvije tvorna razprava, ki pripomore k uspehu. Drži, da prihajamo od zunaj, kar je lahko dobro ... Vloga naročnika je, da nadzoruje, vendar je ključna skupna pot. Žal čedalje pogosteje naletimo na stranke, ki jim ne gre nujno za kakovost. To je največja težava v naši družbi. Za naročnika narediš vse, a imaš občutek, da noče veliko vlagati v projekt. Takšna kapitalistična miselnost se pojavi, ko se zamenjajo šefi, ki jih zanima izključno kariera in so jim zato pomembne le kratkoročne strategije. Njihovi osebni interesi imajo prednost pred interesi institucije, in to je krivo za vse to pretirano oblikovanje. Ali pa se jim zdi, da morajo nekaj spremeniti brez pravega razloga. Zato se pogosto zgodi, da postavljam vprašanja, zakaj hočejo kaj spremeniti in o čem bi se pravzaprav morali pogovarjati.

To je povezano z iskanjem dejanskih problemov.

► Nedvomno.

Ko ste na predavanju govorili o oblikovanju stola za predavalnico, ste rekli: Je le stol za predavalnico in ni treba, da je umetnina, ni treba, da je življenjski projekt oblikovalca.

► Da, gre za en sam točno določen problem. A mogoče je tudi, da se sploh ne osredotočimo na stol. Morda prostor ni primeren. Ko torej govorite o sedenju na stolu, morate postavljati tudi vprašanja o težavah v okolju. Nekaterim naročnikom je to všeč, saj tako pridejo do samega bistva težave, drugi pa preprosto vztrajajo pri novem stolu. Pa smo spet pri družbi, v kateri so težave le izjemoma tako jasno ali pravilno definirane. Ne razmišlja se

doVOLJ o izhodiščnih težavah. Rešitve so le delne in z njimi ne odpravimo težav v celoti. Zame kot oblikovalca vizualnih komunikacij je vznemirljivo dejstvo, da sporočilo lahko vpliva na strukturo. To je zelo zanimivo. Ko smo se pogovarjali o preoblikovanju spletne strani britanske vlade, gov.uk., ni šlo le za to, da spletišče ni uporabno za državljane, temveč je oblika spremenila delovanje in vlogo vlade.

Da, vprašanje ni bilo, kako predstaviti državo, temveč ustvariti platformo, namenjeno potrebam državljanom, naj bo tako, da bodo tam dobili podatke ali postorili tisto, kar mora vsak državljan: izpolnili obrazce, vlagali različne prošnje ... A hkrati prek projekta preoblikuje-

Pri preobražanju družbe moramo biti dejavni. V ta namen moramo poiskati nove elemente, nova orodja.

jo vso vlado, povezave med ministrstvi in drugo ...

► Pravzaprav je to podobno delavnici, ki smo jo izvedli s študenti. Vprašanje je bilo: Ali lahko izdelamo zemljevid Slovenije, ki bo predstavljal koncept vsega prevoznega sistema v Sloveniji? Začeli smo s prevozom, vendar smo se lotili tudi hierarhije, mentalnega zemljevida države.

To so velike težave v družbi. V svoji knjigi *Integral and Partners* ste napisali nekaj zanimivega v zvezi s širšimi problemi v družbi: »Družbenoekonomsko in ekološko ravnovesje trenutno povzroča skrb zbujujoče veliko težav. Splošni ustroj razpada in svetovno gospodarstvo sama ne bosta zmogla povezati posameznih delcev.« Torej ste že leta 2001 opozarjali na svetovno gospodarsko krizo, ki se je začela šest let pozneje. Kaj je po vašem vloga oblikovalcev v njej – omenili ste že vlogo spreminjevalca, ki bi jo morali imeti oblikovalci – in kaj po vašem mnenju lahko ponudi oblikovanje?

► V Franciji imajo novega ministra, Arnauda Montebourga, katerega naziv je minister za industrijsko obnovo, njegova naloga je prenoviti industrijo. Pred kratkim me je vprašal, kaj bi lahko naredili v zvezi z oblikovanjem, in rekel sem le: Pokažite nam težave, prave težave! Preoblikovanje industrije v Franciji je dober izziv, lahko bi se pogovarjali o tem.

Menim torej, da mora oblikovanje spet postati del te globalne preobrazbe, te delno čudovite in delno grozne evolucije. Vprašanje je le, kako naj oblikovanje v teh zapletenih razmerah najde svoj položaj, ki bi koristil družbi.

Govorili ste o spreminjanju prevoznega sistema v Sloveniji – 99 odstotkov oblikovalcev na svoj poklic verjetno ne gleda tako. Vi ste veliko bolj dovzetni in na stvari gledate drugače.

Menite, da je to prava pot naprej?

► Da, spet se moramo naučiti, da oblikovanje res lahko spremeni družbo. Poglobiti se moramo tudi v povezavo med kontekstom in razmerami na svetu. V tej strukturi moramo biti ambiciozni. To se dogaja na delavnici. Prišel sem za teden dni in skušal spremeniti sistem prevoza v Sloveniji – to je arogantno, nedvomno zelo arogantno, a hkrati elementov ne bom spreminjal, temveč bom le predlagal takšne, ki bi jih lahko hitro sprejeli.

Zame je to tista razsežnost oblikovanja, ki ji je namenjene pre malo pozornosti: eksperimentalni del. Ni vedno treba pripravljati projektov, ki naj bi se uresničili, temveč tudi projekte, ki bodo morda spodbudili nove pogovore, prinesli nove izkušnje, to se mi zdi vedno pomembnejši pristop. Pri preobražanju družbe moramo biti dejavni. V ta namen moramo poiskati nove elemente, nova orodja. Tu vidim prihodnost tudi za inštitute. Ti so izvor možnosti in zamisli. To pomeni, da bi politiki na oblasti, na

primer, v inštitute morali vložiti pol milijona evrov, ta pa bi moral – v pol leta ali letu dni – pripraviti nove rešitve in predloge za težave v družbi. Ni nujno, da bi jih tudi uresničili, vendar bi s tem odprli nova obzorja.

Omenili ste nova obzorja: zanima me, kako nاپorno je delati v različnih kulturnih okoljih z drugačno istovetnostjo od zahodnoevropskih ali ameriških konceptov. Delali ste na Kitajskem, v Indiji, Kanadi in drugje.

► Da, to je težava. Pogosto gre za vprašanje, kako se ne vesti kot imperialist ... Zame je pomembna kontekstualizacija. Če delate v državah, ki se še razvijajo, ugotovite, da je razumevanje, kaj počnete, drugačno. Sprva sem bil popolnoma zmeden, zdaj pa mi je všeč. Posredujem zamisel in vem, da bodo iz nje naredili nekaj drugega. Včasih prosijo za več namigov, včasih pa nadaljujejo sami. Dobra stran tega je: oblikovalec mora biti tujec. Če smo domačini, ne vidimo nujno stvari, ki so pomembne za vsakdanje življenje. Položaj, ko prihajate od zunaj, je zelo ugoden. Seveda se lahko motite, ste površinski, a dvogovor nekoga od zunaj in nekoga od znotraj je zelo ploden. Od znotraj lahko vidimo tisoče razlogov, zakaj je tako, od zunaj pa imamo svež pristop in drugačne izkušnje, s katerimi obarvamo projekt.

V takšnih situacijah je v veliko pomoč »naivna inteligenca«, kot to imenujem sam. Menim, da je to značilnost Švicarjev. (*Smeh*) To je zmožnost postavljanja »trapistih« vprašanj. Sprašuješ lahko znova in znova, ker ne razumeš. To so koristna vprašanja, ker te pripeljejo do jedra težave. To je področje, kjer sta oblikovalec in oblikovalsko razmišljanje zelo močna, in družba bi morala to izrabiti.

Hvala za ta poučni pogovor!

► Veselilo me je. x

ŽELIM SI

NAJLEPŠO DRUŽINSKO HIŠO NA SVETU IN NIČ VEČ!

POSKENIRAJTE KODO IN SI
OGLEJTE NAJ DRUŽINSKO HIŠO

Hiša RE

Arh.: SoNo arhitekti

HIŠA RE JE BILA IZBRANA MED 50
NAJLEPŠIH DRUŽINSKIH HIŠ Z VSEGA
SVETA, ZGRAJENIH V ZADNJIH TREH
LETIH, PO IZBORU REVIJE HIŠE

Hiša Lumar INDIVIDUAL je lahko narejena povsem po vaši meri. Že pri realizaciji zamisli vam lahko pomagamo z izbiro arhitekta, pri čemer vam zagotavljamo najvišji standard sodobnega oblikovanja, ob upoštevanju smernic ekološke in energijsko učinkovite gradnje. Lahko pa sami izberete vašega arhitekta in nam dostavite že izdelan projekt za vašo prav posebno hišo.

T: 02 421 67 50 I: www.lumar.si

INDIVIDUAL

Lumar®

Živeti najbolje!

A COMPANY OF THE GREEN BUILDING GROUP

PASSIV
HAUS
KOMPONENTE
DE MINIMIS

MINERGIE®

SVET VMES

Kako iz tistega, kar je nedoločeno, narediti nekaj posebnega

Piše: Boris Matić

Slovenske šole so ustanove, kjer se z vso resnostjo pristopa k izobrazbi mladih. Šolski prostori so praviloma oblikovani tako, da spodbujajo spoštovanje, red in disciplino. Toda učenje v šolah ne poteka samo v učilnicah, ampak tudi med njimi – na hodnikih, pred šolo in v okolici. Tako kot pri pisarniškem delu največ ustvarjalnosti ni za pisalno mizo in se kočljive podrobnosti posla običajno lažje razrešijo ob kosilu kot pa v sejni sobi, podobno v šolah druženje in izobraževanje ne potekata samo v učilnicah, ampak tudi med njimi.

Če se v tem prostoru med prostori, v tem svetu vmes, dogaja tako veliko stvari, kako to, da je večinoma prazen? Kako to, da so prostori, ki so nekaj drugega, in niso jasno namenjeni učenju, prehrani, branju ali delu, tako prezrti? To se je spraševala tudi skupina mladih arhitektov, združenih v skupino Svet Vmes, ki jo sestavljajo Ana Kreč, Jure Hrovat in Ana Kosi. Že med študijem so s svojimi diplomskimi deli raziskovali vpliv 'prostorov vmes' v šolah, vrtcih in drugih izobraževalnih ustanovah. Opazili so, da se razumevanje učnega procesa spreminja; šole postajajo bolj odprte, vključujoče,

- 01 Skupino Svet Vmes sestavljajo Ana Kreč, Jure Hrovat in Ana Kosi / Foto: Svet Vmes
- 02 Prenova skupnih prostorov mladinskega hotela Proteus v Postojni / Foto: David Lotrič
- 03 Izdelava prototipa ureditve šolskega hodnika druge triade na osnovni šoli Koseze v Ljubljani / Foto: Svet Vmes

prijazne, vendar šolski prostori temu ne sledijo.

Posebej pohvalno je, da svojih zamisli niso obdržali zase ali jih omejili zgolj na razstavljanje ali jadikovanje o stanju v državi. Logično se jim je zdelo, da jih preizkusijo v praksi. Pomanjkanje primernih prostorov so prepoznali kot priložnost in sestavili nabor predlogov. Obiskali so več šol, občin in drugih institucij ter razlagali, kako je prostore mogoče popestriti in izboljšati. Razmišljali so torej podjetniško in naredili produkt. In niso naleteli na gluha ušesa.

Nekatere organizacije so razmeroma hitro prepoznale kakovost njihovega pristopa. Sledile so najprej manjše, nato pa tudi malo večje izvedbe.

Ime skupine se navezuje neposredno na to, s čimer se ukvarja – na ambiente, ki kot lepilo povezujejo posamične prostore in stavbe. Ti arhitekti se ukvarjajo z ambientem, ki se zdijo samoumevni in jim nihče ne nakloni posebne pozornosti, pa čeprav se v njih odvije velik del našega življenja. Ali kot pravijo sami: »Največkrat se ukvarjamo s komunikacijami v objektih (stopnišča, hodniki, avle, prehodni prostori ...), ki so običajno namenjeni izključno potovanju ljudi od točke a do točke b. V izobraževalnih in poslovnih objektih je to velik problem, saj v prostorih, ki so namenjeni skupni rabi, ni zadostne interakcije med uporabniki, oddelki ali učilnicami. Naša skupina v prostorih vmes prepozna neizkoriščen potencial. Vanje vnašamo dodatne programe, ki omogočajo nove načine uporabe prostora.«

Z drugače oblikovanimi vmesnimi prostori skušajo spodbuditi zadrževanje, druženje in pogovor v teh prostorih ter vdahnuti značaj objektu, s katerim bi se uporabniki lahko poistovetili. »V šolah ali na delovnih mestih, kjer v povprečju preživimo osem od deset ur na dan, so ti vmesni, nedefinirani prostori večinoma prezrti. Prav v teh objektih so ti prostori najpomembnejši, saj omogočajo neformalno učenje, sproščeno

kresanje idej in delovni napredek zunaj pisarne ali učilnice.«

Trenutno se največ ukvarjajo s preobrazbami in dopolnitvami prostorov v izobraževalnih ustanovah, kjer želijo izboljšati učna okolja mladostnikov, v prihodnosti pa bodo svoje razmišljanje skušali uporabiti tudi v drugih javnih objektih. »Naša želja, ki jo dojemamo tudi kot nalogo arhitekta, je, da subtilno izobražujemo uporabnike o pomenu in vplivu arhitekture in oblikovanja v vsakdanjem življenju. Želimo si, da bi uporabniki razvili odnos do prostora, v katerem bivajo, delajo, se učijo. Z našimi projekti bi radi v družbo vnesli več radoživosti, raznolikosti in optimizma.«

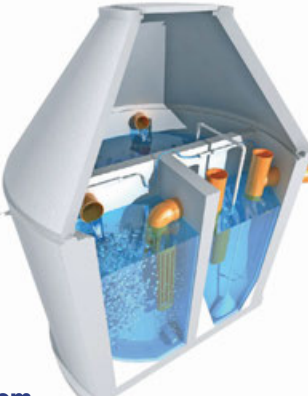
Posebej zanimivo je, da se je skupina mladih, ki ne izhaja iz podjetniškega okolja, odločila za zelo podjetniški pristop. Ko so prepoznali družbeni problem, se niso ustavili pri negodovanju in apatiji, ampak so predlagali spremembo, izboljšavo ter jo predstavili in uspešno prodali uporabnikom. ×

Ekokult, družba za uresničitev okolju in ljudem prijaznih projektov, d.o.o.

Kvasica 2, 8343 Dragatuš
Telefon: 07 35 66 914
Fax: 07 35 66 912
Mobi: 041 341 943
ekokult@ekokult.com, www.ekokult.com

- **Biolške čistilne naprave z originalno tehnologijo WSB® clean**
- **Sistemi za rabo deževnice**
- Betonski elementi
- Usedalniki
- Greznice
- Ponikovalni elementi
- Kanalete - linijski požiralniki
- Mulde
- Tlakovci
- Lovilci mineralnih olj in maščob
- Kanalizacijski jaški
- LTŽ, alu in inox pokrovi ter rešetke
- Refraktometri

prodajni program

Posebnost prodajnih programov Brest pohištva je uporaba visoko **kvalitetnih naravnih materialov**, predvsem je poudarek na uporabi **kvalitetnega furnirja** ter **okovja**.

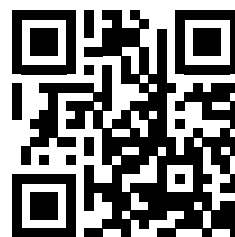
Izdelujemo **furnirane spalnice**, **furnirane dnevne sobe** v kombinaciji z **lakiranjem**, **otroške in mladinske sobe**, jedilnice in predsobe. Izdelujemo tudi družino **multifunkcijskega pohištva**, saj vam želimo, kot kupcu našega pohištva, **ponuditi več** od izkušnje s klasičnim, statičnim pohištvom. Želimo, da si **sami prilagodite** svoj življenjski prostor glede na trenutno razpoloženje, potrebe. **Multifunkcijsko pohištvo** je **dinamično pohištvo – pohištvo v gibanju**.

Kupljeno pohištvo vam **pripeljejo in sestavijo** naši strokovnjaki, po želji pa vam vaše **staro** pohištvo tudi **brezplačno odpeljemo**.

o furnirju

Furnir so tanki listi lesa, debeli do 2mm, pridobljeni z rezanjem ali luščenjem furnirske hlodovine. S furnirjem varčno nadomestimo les v njegovi plemenitosti in dragocenosti. Z njim ohranimo in poudarimo vidne teksture, barve in toplino lesa. Furnir je naraven, žlahten in dekorativen material.

preverite ugodne cene na naši spletni trgovini <http://trgovina.brest.si>

*od pohištva zahtevajte več
multifunkcionalno pohištvo*

Podjetje Brest-Pohištvo d.o.o. iz Cerknice, vodilno podjetje na področju visokokvalitetnega furniranega pohištva v Sloveniji, izdeluje pohištvo, ki spreminja način življenja. Inovativne rešitve bivanjskega prostora s svojo fleksibilnostjo, uporabniku omogoča učinkovito izrabo prostora. Do sedaj so bile rešitve pohištvene opreme, pri katerih lahko uporabnik na enostaven način spreminja namembnost prostora redke. Brest je v razvojno-investicijskem projektu, v katerem je bilo več partnerjev in s pomočjo javnega razpisa RIP09, razvil linijo pohištva, ki na eni strani rešuje prostorsko stisko v stanovanjih, na drugi pa razširja namembnost pohištva. Iz tega projekta se je razvil nov tržni produkt z imenom Altera, ki je v letu 2011 prejel nagrado top ten na pohištvenem sejmu Ambient v Ljubljani, srebrno plaketo GZS za inovacije ter več drugih nagrad. V lanskem letu pa je bil ta program izdelan še v dodatni barvni izvedbi.

Program Altera je idealen pohištveni sestav za opremo majhnih stanovanj ali večnamenskih prostorov. Program omogoča, da uporabnik le z nekaj potezami dnevno sobo spremeni v domačo pisarno, spalnico ali jedilnico. Ogromna pisalna površina mize s predalniki se pospravi v kompakten predalnik majhnih dimenzij. Modularna zasnova dnevne sobe omogoča, da se za multimedijsko steno nahaja domači arhiv ali spalnica oziroma dodatno ležišče za goste. Elegantna klubska mizica se prelevi v udobno jedilno ali sejno mizo. Altera resnično poveča uporabnost bivalnega prostora.

V letu 2012 je bil v linijo multifunkcionalnega pohištva dodana še multifunkcionalna zofa Versa, ki lahko postane uporabnikov najboljši prijatelj in hkrati pomočnik v dnevni sobi. Ko se zofe ne potrebuje, vzame izredno malo prostora. Ko uporabnik potrebuje klubska mizico, jo preprosto izvleče izpod zofe, ter jo, za lažje pitje kavice celo poviša. Če si želi spočiti noge, lahko izvleče še drugi del izpod zofe, ki je fiksiran v eni točki. Za delo s prenosnim računalnikom se pokrov shranjevalnega prostora prelevi v laptop mizico. Versa poskrbi za uporabnika tudi z električnimi in mrežnim priključkom v shranjevalnem prostoru. Oba izvlečna elementa nudita obilo prostora za shranjevanje.

Multifunkcionalno pohištvo se najbolj izkaže v manjših stanovanjih, sploh pri mladih družinah s prostorsko stisko. Idealno je tudi za sobe za goste ali počitniška stanovanja. Program Versa v sebi skriva štiri prostore, ki lepo funkcionirajo že na 16m² in sicer dnevno sobo, jedilnico, pisarno ter spalnico.

Podjetje Brest-Pohištvo ima tudi spletno trgovino pohištva, kjer so zapisane vse informacije o omenjenih programih, v Cerknici, na lokaciji podjetja, pa je tudi velik razstavno-prodajni salon, kjer si lahko ogledate funkcionalnost omenjenega programa, ter tudi ostalih visokokvalitetnih programov iz naravnih materialov.

01

POGRINJKI ZA PRIJATELJE

Vznemirljivo druženje s sodobnim belgijskim oblikovanjem

Piše: Nada Vodušek

VMuzeju za arhitekturo in oblikovanje je od 12. maja na ogled razstava Pogrinjki za prijatelje #2:okusna izbira flamskega oblikovanja. Razstava, ki jo je belgijska kustosinja Veerle Wenes pripravila v sodelovanju z MAO, povezuje šest belgijskih oblikovalcev in umetnikov, ki v štirih namiznih instalacijah izhajajo iz skupne ideje užitka v druženju in obedovanju. A so s svojim miselnim in ustvarjalnim ozadjem seveda mnogo več kot to.

O kustosinji

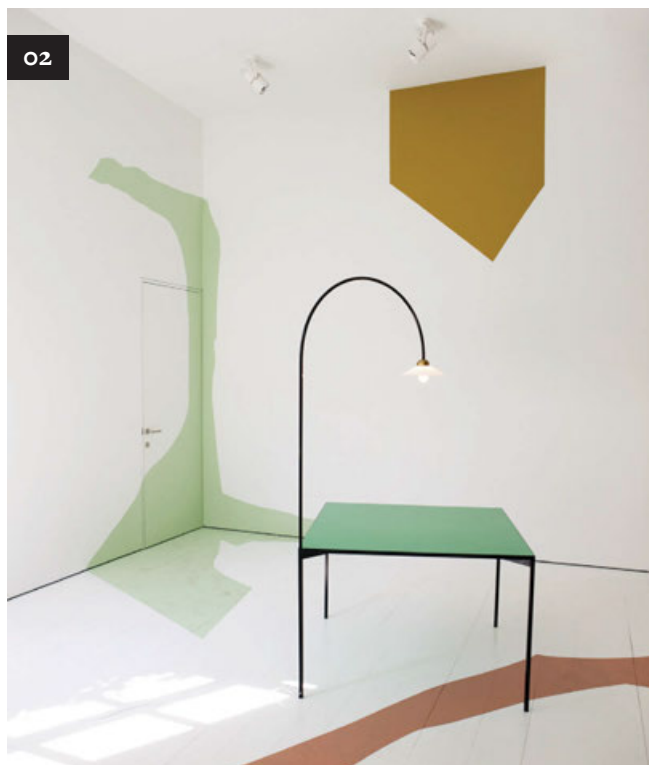
V središču Antwerpna sta se leta 2010 posrečeno združili dve hiši: stavba iz 19. stoletja in hiša iz sedemdesetih let 20. stoletja. V njej je arhitektka in kustosinja Veerle

Wenes ustvarila dom in galerijo v enem. Prostor javnega in zasebnega so povezani tako fizično kot duhovno. V njih se prepletajo in združujejo umetnost, oblikovanje in arhitektura. Galerija Valerie Traan je v manj kot treh letih postala ena pomembnejših belgijskih oziroma evropskih oblikovalskih in umetniških galerij. Moč njenega vpliva se skriva v svežem konceptu, v novi definiciji povezav med različnimi ustvarjalnimi področji, različnimi žanri in raznolikimi ustvarjalci. Galerija predstavlja sodobne oblikovalce in umetnike iz Belgije in drugih dežel.

Projekti, ki jih spodbuja Veerle Wenes, so nenehno preizpraševanje, premikanje in brisanje meja med umetnostjo, oblikovanjem in arhitekturo, ustvarjanje novih povezav in novih definicij. Pa tudi za brisanje

meja med zasebnim in javnim. Sama pravi, da je galerija Valerie Traan prostor za objekte in subjekte, za različne predmete in vsebine, za funkcionalno in subjektivno, za razstave in bivanje.

Veerle Wenes so od nekdaj zanimale povezave med arhitekturo, oblikovanjem in umetnostjo oziroma prestopanje teh meja, njihovo ponovno definiranje. Kot kreativna direktorica je sodelovala pri oblikovanju konceptov za številne dogodke, povezane z oblikovanjem, delala je kot napovedovalka trendov oziroma kot svetovalka številnim, zlasti tekstilnim podjetjem pri snovanju njihovih novih kolekcij in usmeritev, kot kustosinja pa je na primer leta 2009 za Musée des Arts Contemporains v Grand-Hornu zasnovala razstavo *Le fabuleux destin du*

- 01 Polica Marble Box, oblikovanje:
Muller Van Severen
- 02 Miza + Luč, oblikovanje: Muller Van Severen
- 03 Krožniki Palette, oblikovanje:
Lachaert & d'Hanis
- 04 Kolekcija Anamorphose, oblikovanje:
Lachaert & d'Hanis

quotidian – čudovita usoda vsakdanjega, kjer je ob znamenita umetniška dela postavila objekte neznanih oblikovalcev.

V svoji novi galeriji je želela pomešati različne svetove. To je obenem izhodišče nje-nega dela z oblikovalci. Arhitekta in umetnika nagovarja, naj oblikujejo pohištvo, oblikovalce pa, da se preizkusijo v drugih disciplinah. Ne zanimata je racionalnost in funkcionalnost, ki je značilna za industrijsko oblikovanje, temveč v prvi vrsti koncept, ideja, ki stoji za izdelkom, proces izdelave, ki je pogosto rokodelski in dolgotrajen, zanimajo jo zgodbe, emocije, ki jih izdelek sproža, atmosfera, ki jo ustvarja, in izkušnja objekta.

O sodelujočih oblikovalcih

Lachaert & d'Hanis sta ustvarjalca, ki živita

v majhnem mestecu Tielrode v Belgiji med Antwerpnom, Ghentom in Brusljem. Sofie Lachaert je oblikovalka nakita, Luc d'Hanis pa vizualni umetnik. Poleg svojega studia in domovanja imata galerijo, kjer predstavljata delo različnih oblikovalcev. Zanju meja med umetnostjo, obrtjo in oblikovanjem ne obstaja. Vsakdanjim predmetom dajeta novo, nepričakovano lepoto. Zavrženi kovanci, pozabljeni predmeti, pohištvo brez vrednosti, vse lahko dobi novo življenje in postane znova uporabno. Njuno delo je močno povezano s hrano. Sodelovala sta pri projektu Lunch with Flamish Masters. Šlo je za sliko, ki jo je bilo mogoče jesti. Sliko z raznobarnimi omakami, kjer se, potem ko jih obiskovalec zajame z žlico, barve premešajo. Sophie pogosto sodeluje s kuharskim mojstrom

Sergiem Hermanom iz restavracije Oud Sluis. Zanj je največji vir inspiracije narava. Mojstru pošlje idejo, navdih, lahko je kamen ali kakšna druga najdba, in potem se začne dialog. Sergio na primer reče, da si predstavlja hrano v snegu, nato Sofie to prevede v krožnike iz poliranih živalskih kosti. Njo navdihne fotografija jeseni, veja, ki jo spremeni, posrebrni, on na tej veji takoj zagleda določeno hrano. Gre za tesno povezanost objekta in hrane, ki je na njem. Kolekcija Anamorphosis, predstavljena na razstavi, raziskuje motnje realnosti, lokalno okolje, ptice, ki jim grozi izumrtje, kranjsko čebelo, na primer. Gre za refleksije, za transformacije realnosti. Porcelanasti krožniki srečajo objekt svoje refleksije, razpotegnjene slike ptic in čebel so v odsevu videti take, kot v resnici so.

Fien Muller je fotografinja, Hannes van Severen pa kipar. Meje svojih disciplin sta prestopila na Veerlino pobudo. Hannes je sin slovitega belgijskega oblikovalca in arhitekta Maartena van Severena. Veerle ju je prosila za sodelovanje, ni pa vedela, kaj bosta naredila. Odločila sta se za pohištvo. Miza z lučjo je nastala spontano, ko sta opremljala svojo hišo in imela težave z elektriko. Miza z lučjo je le eden od njenih objektov, ki združujejo več funkcij. Zanima ju večfunkcionalnost objektov, ki povezujejo mizo, stonpice, luč, sedež, ležalnik in police v eno funkcionalno kompozicijo. Pohištvo sta prvič predstavila na razstavi Future Primitives Series leta 2012 na bienalnem sejmu Interieur v Kortrijkju. Osnovnih materialov, plošč in profilov, ki že obstajajo, ne spreminjata. Unikatne kose izdelujeta sama, le kovinsko konstrukcijo izdelata pasar. Oblika in detajli so minimalistični, sledita maksimalni uporabnosti, materiali so izhodišče za njuna raziskovanja. Zato je njuno pohištvo nekako brezčasno – lahko bi obstajalo v preteklosti in funkcioniralo v prihodnosti.

Njuno pohištvo nastaja po načelih umetniškega dela: izdelkov ne razvijata na računalniku, ampak v ateljeju v velikem merilu. Njuno delo spominja na belgijsko

tradicijo art dekoja in na neposrednost modernizma. Njuna prva večja predstavitev na milanskem pohištvenem sejmu je doživela izjemen uspeh.

Benoît van Innis je slikar, znan predvsem po pogosto absurdnih, humorističnih risbah v publikacijah in časopisih na Nizozemskem in Belgiji, pa tudi v revijah New Yorker in Paris Match. Pogosto sodeluje z arhitekti, kot so na primer NoA architects, pri oblikovanju različnih interjerjev. Oblikoval je stenske obloge iz ploščic, klopi, stenske tapete za prenovno stare mestne hiše v kraju Menen v Belgiji. Znane so njegove stenske poslikave na postajah metroja, v športnih objektih in na univerzah. Sam pravi, da je predvsem ustvarjalec oljnih slik in risb in da so drugi njegovi projekti naključni. Sam se nikoli ne bi spomnil, da bi oblikoval vzorec za tapete, k temu so ga spodbudili arhitekti.

Diane Steverlyncck je študirala vizualne umetnosti in pozneje tekstilno oblikovanje, leta 2003 pa je v Bruslju odprla svoj studio. Ustvarja v skupini Workmates. Razvija objekte in tekstilne dodatke za podjetja in zasebne naročnike ter seveda svoje izdelke, ki jih prodaja v trgovinah in galerijah. Raziskuje tekstil, materiale, strukture in njihov vpliv na uporabo vsakdanjih objektov.

Njen princip je, da vse izhaja iz tekstila, tudi trdi materiali, tudi kos betona lahko postane tekstil. Njene izdelke definirata enostavnost in koherentnost. Za vsakim stoji zgodba, ki vključuje material, ljudi, uporabo in spomin. Eden njenih prvih pomembnejših projektov je Cardboard Covering, odeja iz kartona, pri katerem je iskala optimalno razmerje med materialom in udobjem. Razvila je odeje iz starih kartonastih škotel, ki pripovedujejo zgodbo o drugačni, poetični plati recikliranja. Tog in neudoben material postane mehak in daje zaščito človeku. Zanimiv je tudi njen večnamenski izdelek Self-couture, sestavljen iz dveh do petih plasti različnih materialov, od debele volne, belega bombaža do tkanine v rožnatih vzorcih – nekaj med posteljnino in oblačilom. Vsaka plast ima gumbnice in dvojne gumbe. S preganjanjem in zapenjanjem lahko postane vse – od spalne vreče, rjuhe, odeje, obleke, bluze, krila ali jakne. Seveda to oblikovanje zahteva dejavnega uporabnika, takega, ki se rad igra. Tako kot Outlines, njen konstrukcijski sistem, ki omogoča številne uporabe, številne različne konfiguracije, ki pa v nasprotju s kakšnim Ikejinim pohištvom nima priloženih navodil za sestavljanje. Zahtevajo angažma uporabnika, njegovo kreativnost. x

Tehnologija z vizijo

Solarna ulična LED svetilka

- ✓ popolnoma avtonomna
- ✓ dolga življenjska doba
- ✓ nizka poraba energije

NOVO

- priključitev na električno omrežje ni potrebna
- visoka zanesljivost oskrbe
- primerna za razsvetlavo v urbanih okoljih in v predelih brez električnega omrežja

HELLA Saturnus Slovenija d.o.o.
Letališka c. 17
1000 Ljubljana/Slovenija
info@saturnus.hella.com
www.hella-saturnus.si

Evropa ponoči

NOVE SVETLOBNE RESOLUCIJE

Regulacija trga je spodbudila razvoj varčnih tehnologij

Piše: Jerica Živa Puterle

Septembra lani so se s polic trgovin v Evropski uniji poslovile še zadnje žarnice z gorilno nitjo, tokrat tiste najšibkejše. Evropska komisija pregon klasičnih sijalk, sijalk z motnim steklom in visokoenergijskih halogenskih žarnic utemeljuje z znatnim prihrankom električne energije in zmanjšanjem vplivov na podnebne spremembe. Regulacija trga je sicer opazno spodbudila razvoj varčnih tehnologij. Če utemeljeno, bo povedal čas.

Slovo 130-letne klasike

Če niste ravno goreč privrženec klasičnih žarnic z žarilno nitko, najbrž niste niti

opazili, da so s polic izginile še zadnje predstavnice te vrste. Direktiva EU je zapovedala, da se od leta 2009 pa do danes navadne žarnice in druga energetska neučinkovita svetila umaknejo iz prodaje. Do leta 2016 naj bi s trga popolnoma izginile. Tako naj bi privarčevali kar nekaj energije – po oceni evropskega komisarja za energetiko bomo do leta 2020 prihranili toliko energije, kot je v enem letu porabi enajst milijonov gospodinjstev – ter dolgoročno poskrbeli za okolje in prostor.

Kljub zagotovilom, da je opuščanje energetske neučinkovite razsvetljave želja tako potrošniških organizacij kot tudi industrije, pa se še vedno najde število

nasprotnikov ukinitve in nezadovoljnih potrošnikov kot tudi kar nekaj teorij zarote in očitkov o ustvarjanju novih monopolov, ki da spominjajo na Phoebusov kartel. Ravno potrošniške organizacije opozarjajo, da imajo največkrat opravka z zavajajočimi navedbami življenjskih dob, saj da naj bi se življenjska doba varčnih sijalk dejansko zmanjševala. Kopja se lomijo še ob nekajkratni ceni novih svetil, nezadovoljivih oblikovalskih rešitvah, 'hladnem' in nenaravnem spektru svetlobe (neutemeljeno, saj so na trgu že dlje časa sijalke, ki posnemajo dnevno svetlobo), migetanju in utripanju svetlobe, porabi jalove energije in energije, ki se porabi pri izdelavi samih svetlobnih

- 01 Primerjava cestne razsvetljave
v Los Angelesu pred
namestitvijo novih LED-svetil
in po njej

teles. Prav tako je med potrošniki prisoten strah pred možnimi zdravstvenimi težavami, predvsem za ljudi s fotosenzibilnimi težavami, ter možnosti zastrupitve z živim srebrom pri nekaterih varčnih (fluorescentnih) svetilkah. Čeravno razumemo nekatere zadržke ter človeško nprav, ki nerada vidi, da se nekatere stvari izvajajo pod prisilo, morda podcenjujemo dolgoročne pozitivne posledice, ki jih prinašajo spremembe na področju umetne svetlobe.

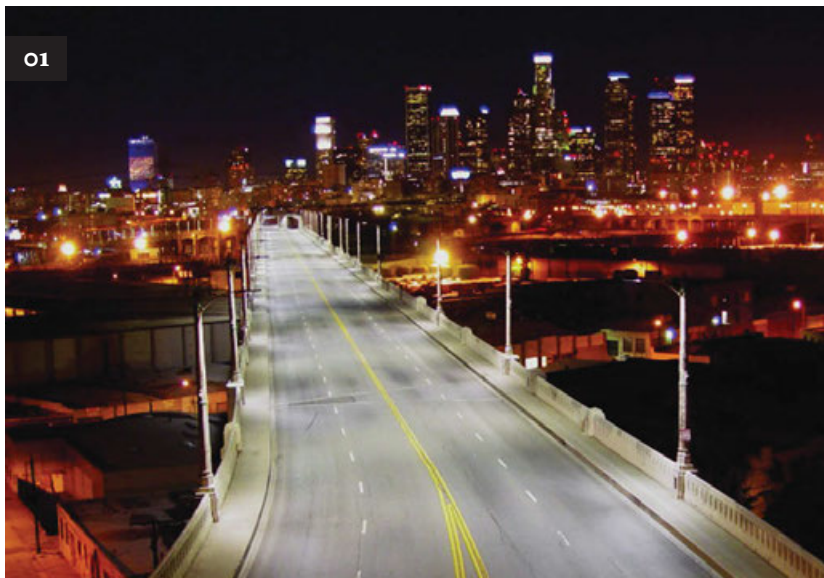
Nove tehnologije

Nove oziroma novo-stare tehnologije, ki so nam na voljo, so tako varčne kompaktno fluorescenčne sijalke, halogenske svetilke in sijalke iz svetlečih diod – LED.

Halogenska svetila so v bistvu izboljšane klasične žarnice z dodanim plinom, ki obnavlja žarilno nit in tako podaljšuje njeno življenjsko dobo. Za osnovno osvetlitev so primernejše varčne sijalke, ki so na trgu že dlje časa – skoraj celotna ulična in zunanja razsvetljava je neonskega varčnega tipa. Vendar oboje vztrajno izpodrivajo LED-svetila.

Največji preskok v zadnjih nekaj letih se je zagotovo zgodil na področju svetlečih diod. Ob začetnem nezaupanju in vrtoglavih cenah se zdi, da je LED-tehnologija že prevzela vodilno mesto na trgu svetlobnih teles. Cenovno še vedno ni najugodnejša rešitev, a recimo, da njeno ceno (ki tudi razmeroma hitro pada) odtehtajo zelo dolga življenjska doba, minimalno segrevanje, majhna energijska poraba in posledično počasna izguba svetilnosti. In neverjetni napredek v tehnologiji, ki mu je kar težko slediti. Že zdaj so LED-svetila glavna komponenta v prometni in drugi cestni signalizaciji, avtomobilski in letalski industriji, velikih oglaševalskih zaslonih, televizijah, računalniških ekranih ... Počasi, a vztrajno se uveljavljajo tudi v gospodinjstvih, kjer prevzemajo vlogo zvestih 60-vatnic.

Čeprav Philipsova 12-vatna sijalka EnduraLED s fosfornim premazom po videzu niti malo ne spominja na klasično žarnico, je eden prvih odgovorov nanjo – oddaja toplo rumeno svetlobo, enakovredno 60-vatni klasični žarnici, in ima skoraj dvajsetletno življenjsko dobo. V dveh letih, kar je na trgu, je dobila kar nekaj posnemovalcev

ter prispevala k pocenitvi in proizvodnji cenejših LED-žarnic za vsakodnevno rabo.

Svetlobno onesnaževanje – rešljiv problem?

Čeprav nove, varčne LED-svetilke pronicajo v domove in ste eden tistih, ki jih vestno ugašajo za seboj, pa se še vedno soočamo z naraščajočim številom LED-zaslonov, ki bijejo v oči, podnevi in ponoči. Če je torej sleherni potrošnik 'prisiljen' k varčevanju energije za osvetlitev lastnega doma, ali to posledično pomeni, da je regulacija trga prispevala k manjšemu svetlobnemu onesnaževanju globalno?

Mednarodna organizacija Temno nebo (International Dark-Sky Association) opozarja, da svetlobno onesnaženje narašča za približno štiri odstotke na leto. Vendar tudi na tem področju ne gre prehitro obupati. Njena slovenska izpostava (www.temnonebo.org) je prispevala k sprejetju Uredbe o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja (2007), ki nadzoruje in delno omejuje svetlobne emisije umetnih

izvorov. Društvo, ki opozarja na negativne posledice onesnaževanja na okolje, ljudi in živali, se zavzema predvsem za namestitev boljše, ekološke zunanje razsvetljave. To so popolnoma zasenčene ulične svetilke, ki svetlobni tok emitirajo navzdol in ne navzgor, kjer se brez koristi izgublja v nebo.

Mestne oblasti v Los Angelesu so se zavezale, da od februarja 2009 postopoma nadomestijo 140 tisoč cestnih svetil z novimi uličnimi svetili LED, ki ne svetijo nad vodoravnico. V poročilu, ki so ga izdali letos, letno privarčujejo 63 odstotkov energije, prenova bo poplačana v sedmih letih ali manj – LED-tehnologija konstantno napreduje in se posledično ceni. Odziv meščanov in številke same so botrovale k zavezi, da sčasoma nadomestijo celotno ulično omrežje. 'Pilotni' mega projekt je obrodil sledove, Los Angeles pa je dobil posnemovalce po svetu, med njimi sta vsaj v delnem obsegu tudi nam bližnja Split in Beograd. Varčnejše in ekološke ulične svetilke, ki ne razsipavajo svetlobe po nepotrebnem, so dostopne tudi na našem tržišču. x

Nosilec, gornje in spodnje
ohišje iz aluminija

Pet vrst optik za različne tipe cestišč

Možnost prednastavitve elektronskih
predstikalnih naprav

Tri različne moči: 20W, 30W in 44W

Dve barvi svetlobe: 4000K in 5700K

Dolga življenjska doba, nizki stroški vzdrževanja

Stopnja zaščite tesnjenja IP66

Okapi – postavev na steber

Okapi –
stranska
postavev

Okapi –
dekorativna
postavev

LED inovacije za trajnostno ekološko osvetlitev mest

www.gelighting.com/eu
Za več informacij pokličite 01 530 43 66

GE imagination at work

Novi montažni leseni pasivni vrtec v Moravčah skoraj ne potrebuje zunanje energije, saj je dejansko skoraj ničenergijska stavba. / Foto: Borut Krajnc

ZELENA REVOLUCIJA

Novi leseni pasivni vrtec z ogrevanjem na biomaso v Moravčah

Piše: Urša Marn

Ne samo v Nemčiji in Avstriji, tudi v Sloveniji vse bolj prevladuje trend gradnje objektov z učinkovito rabo energije, ki je po možnosti pridobljena iz obnovljivih virov. Primer dobre prakse je novi leseni pasivni vrtec v Moravčah, ki ga je projektiralo podjetje Geoplan iz Kamnika, financirala pa občina Moravče in Ekosklad.

V moravški občini so kar nekaj časa iskali način, kako priti do nujno potrebnih dodatnih štirih oddelkov predšolske vzgoje. Sprva so razmišljali o prizidku k že obstoječemu vrtcu, vendar bi tako pridobili največ dva dodatna oddelka. Potem so razmišljali o postavitvi modularnega vrtca z možnostjo poznejše razširitve, vendar občinski svet zamisli ni podprl; opozicija je namreč zahtevala, da za primerjavo pridobijo še ponudbe za leseno montažno izvedbo vrtca. Ko so občinski svetniki primerjali prispele projektne naloge, so ugotovili, da cena investicije na kvadratni meter energetske varčnega montažnega vrtca sploh ni bistveno višja od

cene kontejnerske modularne gradnje. Od tod dalje so vsi postopki stekli zelo hitro, novi vrtec pa je bil zgrajen v rekordnih petih mesecih. »Pri zasnovi vrtca je od začetka sodeloval tim strokovnjakov z različnih področij, ki so poskrbeli za to, da je objekt energetske maksimalno varčen,« pravi arhitektka Helena Kovač iz podjetja Geoplan.

Ker je vrtec zgrajen v pasivnem standardu, skoraj ne potrebuje zunanje energije. Za ogrevanje v konicah pa je uporabljena energija, ki jo proizvaja kotlarna na lesno biomaso pod vrtcem. Kurilnico na lesne sekance v kleti vrtca je uredilo podjetje Zarja Ekoenergija iz Semiča, ki se je že v predpogodbi zavezalo, da bo lesno biomaso kupovalo od domačih kmetov. Kar polovico potrebnih sredstev za kurilnico jim je uspelo dobiti iz evropskih skladov. Letni izkoristek kotlovske naprave na biomaso je 92-odstoten, ogrevanje pa je za vsaj deset odstotkov cenejše od ogrevanja na ekstra lahko kurilno olje. Kotlarna je tako zmogljiva, da z njo poleg novega vrtca ogrevajo še pet drugih javnih objektov v središču Moravč, in sicer

stari vrtec, osnovno šolo, zdravstveni dom, knjižnico in kulturni dom, ter enajst zasebnih hiš. Predvidena pa je tudi širitev toplote z navezavo ogrevanja na ostale javne objekte v občini. To je sicer šele drugi vrtec v Sloveniji, ki se ogreva s kotlarno na biomaso. Prvega z manjšo kotlarno na biomaso za ogrevanje vrtca in osnovne šole so postavili v občini Šentrupert.

Ogrevanje na lesno biomaso ni samo občutno cenejše od ogrevanja s fosilnimi gorivi. Je tudi prijaznejše do okolja. Resda se tudi pri zgorevanju lesne biomase izloča ogljikov dioksid, ki je z učinkom tople grede največji krivec za podnebne spremembe, vendar pa se to gorivo v nasprotju z nafto, premogom in zemeljskim plinom obravnava kot nevtralno do segrevanja ozračja. Če lesna biomasa ne bi zgorela, bi pač zgnila, pri čemer bi prav tako nastali toplogredni plini. Toplogredni plini, ki nastajajo s sežigom ali gnitjem lesne biomase, so tako del naravnega kroženja ogljika v atmosferi in so v ravnovesju s sposobnostmi gozda, da prek fotosinteze ogljikov dioksid razgradi

v kisik in ogljik. Poleg tega za ogrevanje z lesnimi sekanci ni treba posekati nobenega dodatnega drevesa, saj vsako leto nastane za tretjino več lesa, kot je dejansko potrebna. Ob dejstvu, da dobro polovico Slovenije pokrivajo gozdovi, bi lahko za ogrevanje ta vir izkoristili veliko bolje. Za izdelavo sekancev je primeren tako les, poškodovan v nevihti, kot vejevje ter tudi ostanki žaganja, tesarski in mizarški odpadki. Lesna biomasa zmanjšuje uvozno odvisnost, zagotavlja razvoj podeželja, odpira nova delovna mesta in prispeva k čiščenju gozdov, kar vse so razlogi, zaradi katerih so se v občini Moravče pri gradnji novega vrtca odločili za ogrevanje na lesne sekance.

Premišljena umestitev objekta v prostor je še kako pomembna, saj gibanje sonca zelo vpliva na to, koliko energije porabimo za ogrevanje in/ali hlajenje prostora. Malokdove, da je od takrat, ko v prostoru dosežemo temperaturo 18 stopinj Celzija, za vsako dodatno stopinjo potrebnih sedem odstotkov več energije, se pravi, da je za 23 stopinj potrebne za dobro tretjino več energije. Novi vrtec je odprt proti jugu, kjer je pozimi sončno obsevanje najintenzivnejše, poleti pa manjše kot na vzhodni ali zahodni fasadi. Ob

severni fasadi so nanizani tehnični prostori in hodnik, ki zahtevajo malo ali nič svetlobe. Objekt je zgrajen iz naravnih materialov, z lesenimi vlakni in lesom, kar je posebej subvencioniral Ekosklad. Konstrukcija objekta je odporna proti vetru, zrakotesna in difuzijsko odprta. Vgrajena so lesena okna in balkonska vrata s trislojno toplotnoizolacijsko zasteklitvijo. »Takšna zasteklitev ima dve prednosti: pozimi prepusti več sončne energije v prostor kot toplote iz prostora, površinske temperature stekel na notranji strani pa so tudi pozimi dovolj visoke, da ne prihaja do motečega toka hladnega zraka ob oknu in do kondenzacije vodne pare,« pojasnjuje arhitekta Helena Kovač. Prezračevanje vrtca je izvedeno s prenosnikom toplote oziroma rekuperatorjem. V tako prezračevani stavbi je zrak vedno svež. Prezračevalna naprava dela največkrat samo pozimi, v preostalem času pa se objekt prezračuje naravno, skozi okna. Vrtec varčuje tudi s hladno sanitarno vodo za splakovanje wc-jev, saj se vse padavinske vode iz strehe zbirajo v vodohramu deževnice in koristno uporabijo.

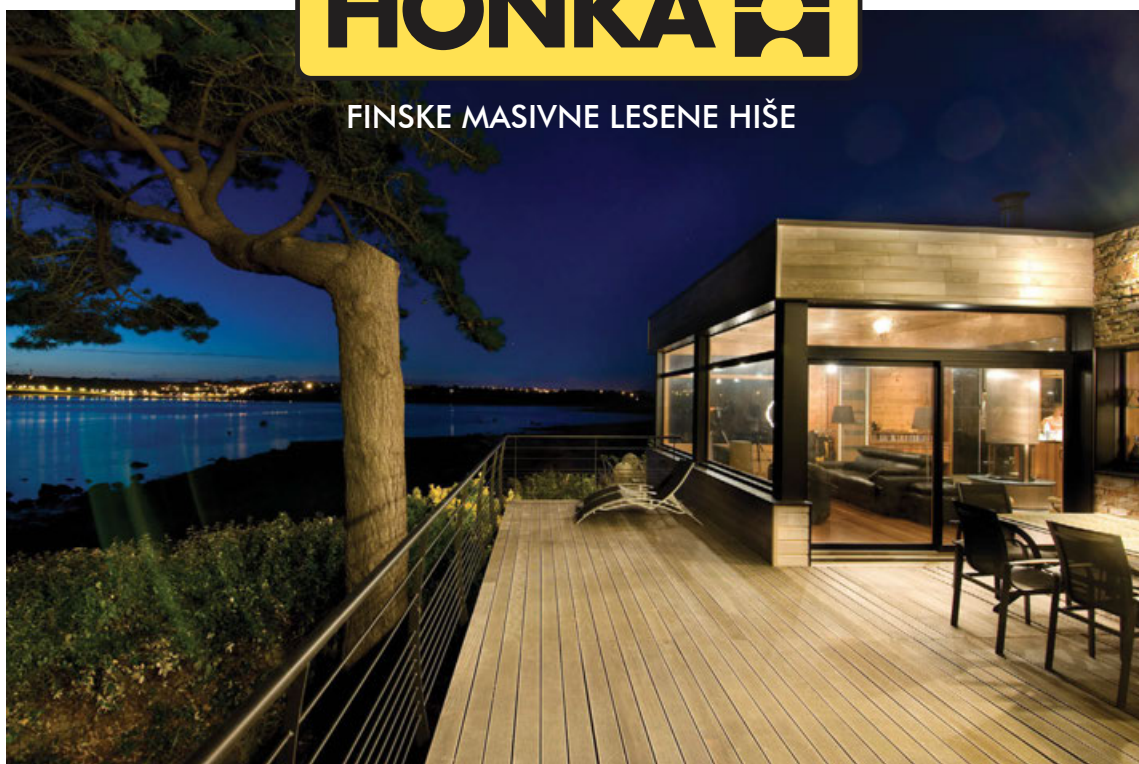
Na jug so umeščene štiri pritlične igralnice, ki imajo vse neposreden dostop do pokrite terase ali zunanjega igrišča, v mansardi objekta pa sta še dve dodatni igralnici,

ki ju je po potrebi mogoče preurediti v šolski učilnici. V naslednjih letih se bo namreč zaradi močnejših generacij otrok s prostorsko stisko srečevala tudi moravska osnovna šola. Vsi glavni prostori so večnamenski, igralnice pa se med seboj lahko povezujejo. Arhitekti so pri zasnovi objekta upoštevali vse standarde in normative za gradnjo vrtcev, a povsod s spodnjimi omejitvami glede velikosti prostorov, zaradi česar vrtec ni predimenzioniran. Eno od vodil pri oblikovanju stavbe, vseh dodatkov in notranje opreme v vrtcu je bilo spodbujanje otrok k razmišljanju in inovativnosti na naravoslovnem področju. Tako je denimo ograja na terasi vrtca izvedena kot računalno. »Enak pristop nameravamo uporabiti tudi pri oblikovanju zunanjega igrišča,« pravi Helena Kovač.

Gradbena dela so skupaj s komunalno in zunanjo ureditvijo znašala dober milijon evrov, pri čemer je 207 tisoč evrov prispeval Ekosklad. Za občino Moravče je to šele prvi korak pri varčevanju z energijo. »Želimo nadaljevati celovito energetska obnovo javnih objektov v občini, saj želimo znižati javne energetske stroške in hkrati spodbuditi zavest zasebnih lastnikov stavb glede varčevanja z energijo,« napoveduje župan Martin Rebolj. x

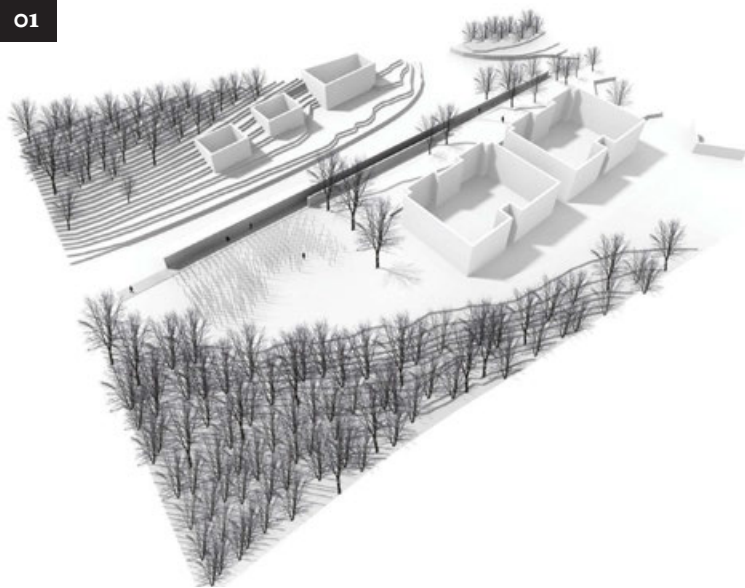
HONKA ®

FINSKE MASIVNE LESENE HIŠE

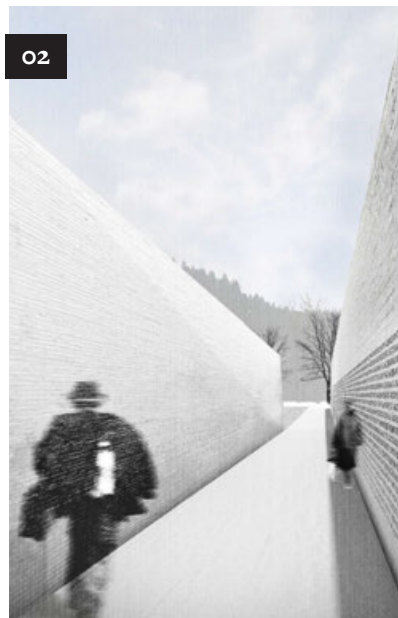

www.honka.si

01

02

NEVTRALNI PROSTOR SPOMINA

Spomenik vojakom, padlim in umrlim v slovenskih gorah

Piš: Boris Matić

Pri spominu na žrtve prve in še posebej druge svetovne vojne se v Sloveniji nikakor ne znamo izogniti polarizaciji. Zaradi našega zgodovinskega spomina se kot narod nagibamo k iskanju simbolov, ki bi kazali, ali gre za spomenik »našim« ali »njihovim«. Poleg tega smo, ko gre za spomenike, preveč nagnjeni h konkretnemu; raje bi videli bronastega mladeniča popolne postave, ki se herojsko upira udarcu sovraga, kot pa abstraktno formo, ki bi zahtevala premislek. Zato je izbrana zasnova spomenika, ki naj bi počastil padle in umrle vojake v slovenskih gorah, toliko prijetnejše presenečenje.

Spomenik je bil izbran na študentskem natečaju, ki ga je v sodelovanju z ljubljansko fakulteto za arhitekturo in Slovensko vojsko razpisalo Združenje vojaških gornikov Slovenije. Na natečaju je sodelovalo dvanajst skupin študentov fakultete za arhitekturo. Spomenik naj bi stal pri vojašnici Boštjana Kekca na Bohinjski Beli, ob njem pa naj bi potekali tudi protokolarni dogodki.

Skupina študentov, ki je pod mentorstvom prof. mag. Tadeja Glažarja zasnovala zmagovalni predlog, se je pri zasnovi oprla na

osnoven in nesporen gradnik slovenske identitete – slovenski jezik. Svoj navdih so Ivan Zuliani, Blaž Učakar in Matej Gruden našli v pesniški zbirki *Pesmi štirih* avtorjev Janeza Menarta, Cirila Zlobca, Kajetana Koviča in Toneta Pavčka.

Spomenik je sestavljen iz množice vitkih kovinskih stebrov, sestavljenih iz parov palic, na katere so vgravirane posamezne pesmi iz zbirke. Do spomenika naj bi vodila z zidom ograjena pot, ki bi obiskovalcu najprej usmerila pogled, nato pa ga odprla proti spomeniku in gori Babin zob.

Zasnova spomenika in materialni predlog sama po sebi nista revolucionarna, vendar pa se, po premisleku, predlog izkaže za primerne in presenetljivo rahločutnega.

Običajno so na vojaških grobiščih postavljeni uniformirani vertikalni nagrobniki ali spominska obeležja, ki naj bi spominjali na uniformirane padle osebe. Tu pa je drugače: vsak element je individualen, drugače obrnjen in drugačne višine. Čeprav so si med seboj podobni, so različni, a vseeno tvorijo skupino. Na simbolni ravni je to mogoče brati tudi kot sporočilo: čeprav gre za vojake, je vsak od njih oseba s svojo preteklostjo in

spominom. To sporočilo še nadgradi graviranje posameznih pesmi na stebre. Zbirka *Pesmi štirih* je izšla leta 1953 in velja za prvo pesniško zbirko sodobne slovenske književnosti, saj so se pesmi razlikovale od družabnih tem »graditeljske poezije«, ki jo je zagovarjala povojna oblast. Pesmi se tako namesto s slavljenjem nove ureditve ukvarjajo z intimo, z notranjimi občutki in razpoloženji posameznika.

Ključni element spomenika je tako slovenski jezik, ki je bil od Trubarjevih časov nosilec narodne identitete v našem prostoru. Izbrane pesmi pa niso epske, ne slavijo dosežkov ali objokujejo porazov; ukvarjajo se z doživljanjem notranjega sveta, ki ni nujno vezano na vojno. Na neki način se ukvarjajo z življenji, ki so jih ti, ki so padli v gorah, imeli zunaj svoje vojaške identitete.

Tako se izognejo politični konotaciji in se, podobno kot z jezikom na narodni ravni, z intimo na osebni ravni obrnejo na nekaj, kar nam je vsem skupno – na naše doživljanje sveta.

Obenem s postavitvijo in kompozicijo omogočajo branje spomenika v drugačni luči. Stebri so strumni vojaki, »pokončni in

- 01 Pogled na ureditev iz zraka
- 02 Dostop do spomenika je zasnovan kot ozek hodnik med zidovima, ki najprej zoži, nato pa odpre pogled na spomenik in Babji zob.
- 03 Spomenik je sestavljen iz različno visokih in različno obrnjenih stebrov, na katerih so vgravirane pesmi iz zbirke Pesmi štirih.

močni«, odhajajo na pot proti gori, ki je v ozadju. Skratka, možno ga je brati tako lirično kot epsko.

Zasnova najde ravno pravnjo mejo med abstraktnim in konkretnim. Spomeniku uspe izraziti jasno sporočilo, obenem pa omogoča, da ga lahko vsakdo interpretira po svoje. Z oblikovanjem sporočila skozi zelo osnovne elemente, kot sta poezija in preprosta postavitve, se izogne političnim označevanjem. Mogoče lahko tudi v teh dveh smereh, bolj abstraktnem razmišljanju in gradnji na najbolj temeljnih skupnih stvareh, najdemo možnosti za oblikovanje elementov narodne identitete, ki nas bodo združevali. x

Ogrevalna toplotna črpalka **ZRAK - VODA**

Veliko toplote za malo denarja

ZUBADAN
New Generation

Uvoz in distribucija klimatskih naprav in toplotnih črpalk
VITANEST d.o.o., NOVA GORICA | tel.: 05/338 49 99 | e-pošta: vitanest@vitanest.si

<http://www.vitanest.si>

MODRA ŠTEVILKA
080 19 59

brezplačna telefonska številka za uporabnike

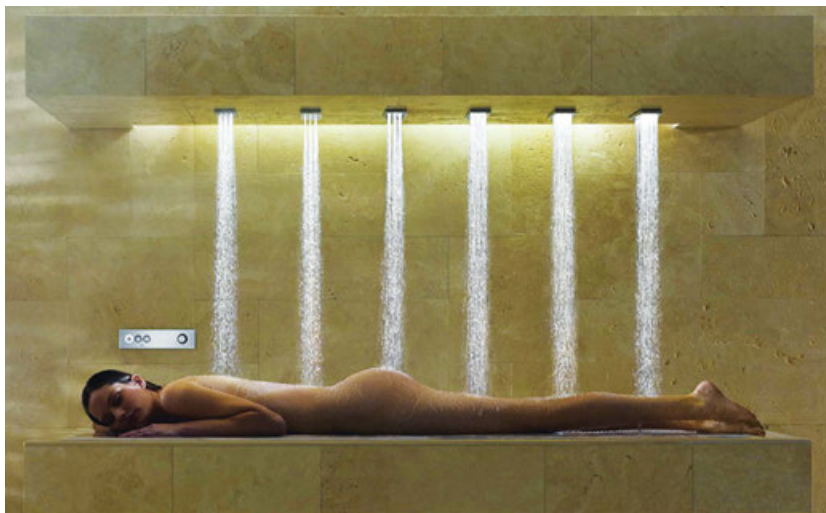
NOVE ZAPOVEDI V KOPALNICAH

Tla in stene preplavljajo vzorci

Piše: Špela Leskovic

Kopalnica za marsikoga od nas ni le sanitarni prostor v hiši ali stanovanju, je tudi prostor, kjer najdemo mir, se sprostimo, posvetimo sebi in svojemu videzu. V kopalnici smo vsak dan, vanjo vstopajo tudi naši gostje, zato je pomembno, da se v njej dobro počutimo, da izberemo materiale, ki so nam pisani na kožo, in da sta oprema in svetloba kakovostni. Vnaprej je treba premisliti, koliko prostora bomo namenili kopalnici, če je prostor zanjo omejen, pa kako ga najbolje izkoristiti.

Tla in stene sodobnih kopalnic preplavljajo vzorci: geometrijski ali organski, v močnih ali pastelnih barvah. Tako zelo so v modi, da pozabljamo, kako smo še nedavno s ploščicami obložili samo tisti steni, ki sta bili izpostavljeni vodi. Vzorci, ki spominjajo na krpanko, vzorci slavnega M. C. Escherja in Vasarelyjevi vzorci so novosti pri vodilnih proizvajalcih keramike, kot sta Mutina in Sant'Agostino. Patrizia Urquiola je za podjetje Mutina ustvarila novo linijo Azulej, ki sledi modnim smernicah v oblačilni industriji in spominja na krpanko. Gre za združevanje različnih vzorcev v navidezno neurejenih kombinacijah. Kombiniranje ploščic z orientalskim pridihom je modno že nekaj časa, tokrat pa gre za kombinacijo geometrijskih vzorcev z etnovzorci in organskimi vzorci. Mutina je k sodelovanju povabila tudi lastnika in oblikovalca nizozemske kulture znamke moooi Marcela Wandersa. Ustvaril je glamurno linijo keramičnih ploščic Minoo. Philip Starck je za proizvajalca Sant'Agostino oblikoval štiri različne kvadratne ploščice, s katerimi lahko ustvarjamo arhitekturo na steni. S kombinacijo izbočenih in gladkih ploščic ter ploščic, ki združujejo kombinacijo izbočenega in ravnega elementa, lahko po stenah oblikujemo geometrijske vzorce, ki spominjajo na arhitekturo mesta, hiše, nebotičnike. Oblikovalski studio Raw Edges, zvezda industrijskega oblikovanja, je za svojo novo linijo keramičnih ploščic izbral Vasarelyjev motiv. Ta z združevanjem romboidnih oblik v različnih odtenkih ustvarja 3D-učinek zloženih kock. Vse več je *vintage* videza, tudi med keramičnimi oblogami, te poustvarjajo videz lesa v modrih, bež in naravnih odtenkih.

Dornbrachtova vertikalna prha zmasira vse telo

Pri sanitarni opremi je opaziti združevanje primarnih funkcij z značilnostmi wellnesa. Prha je postala prava mala sprostitevna oaza. Pri Dornbrachtu so jo izpopolnili do skrajnosti. Pametna tehnologija omogoča več koreografij vodnega curka, ki poživljajo pretok krvi in masirajo telo. Programu je mogoče dodati še aromaterapijo in kromoterapijo, s čimer si ustvarimo dnevni ritual. Najnovejša domislica je vertikalno prhanje, pri katerem se vodnim curkom prepustimo leže, vendar pa je za vgradnjo te možnosti treba imeti dovolj veliko kopalnico.

Novosti so tudi pri oblikovanju kadi. Pri Duravitu so zasnovali kad minimalističnega videza, v kateri je mogoče lebdeti v vodi. V njej se je mogoče povsem stegniti, dodatno sprostitev pa zagotavlja po višini prilagodljiv naslon za vrat. Vsi elementi armature in ročke za prilagajanje tople in hladne vode so umaknjeni na višjo raven kadi, ki sestavlja nekakšno polico, s katere se voda kot slap uliva v kad.

Kopalne kadi že nekaj časa niso le bele. Na zunanji strani so črne, rdeče ali modre barve. Bogatejša je tudi izbira materialov. Akril, ki ga lahko obdamo s poljubnim zaključnim materialom, kot je les, keramika, kerrock, corian ali pa cristalplant, material, ki ga ne plavčimo in lepimo, temveč je v izhodišču tekoč in

še bolj žameten na otip. Poškodbe na njem je lažje zakriti, a nujno je redno čiščenje.

Tehnologija se razvija tudi pri WC-školjkah. Novost sta WC in bide v enem. Podjetje Duravit je na trg poslalo model Sensowash C, ki ni samo zelo uporaben, ampak tudi izredno lepo oblikovan. Izdelkov z vodnimi curki po uporabi in vrtenjem sedišča smo sicer že vajeni od Japoncev, novost za evropski trg pa je, da so vsi sistemi združeni v notranjosti školjke.

Še en nepogrešljiv element v kopalnici je obešalo za brisače. Celo radiatorji so po novem oblikovani tako, da so primerni za držanje in sušenje brisač. Vodilno podjetje pri oblikovanju radiatorjev je še vedno Tubes. Radiatorji iz njegove nove linije Trame so kot pletena preproga, obešena na steno kopalnice. S svojo obliko v prostor prinašajo več toplote, občutek domačnosti in nostalgije. Za tiste, ki kopalnice ne ogrevajo s stenskim radiatorjem, temveč imajo notranje stensko ogrevanje, so pri podjetju Agape poskrbeli za stilski dodatek, eleganten obešalnik za brisače Memory, ki je nekakšna mešanica med polico in lestvijo.

Kopalnica je prostor, kjer si pomirimo telo in duha, zato pri izbiri opreme in videza ne smemo hiteti. Naj postane oaza v vašem domu in prostor, v katerega se boste z veseljem vračali. ×

PODOMETNE ARMATURE

Uživanje. **Dizajn.** Razkošje.

Uživajte v luksuzu, kakršnega Vam nudi družina vgradnih armatur v kombinaciji z modernim dizajnom in sproščujočo funkcijo Shower Waterfall sistema.

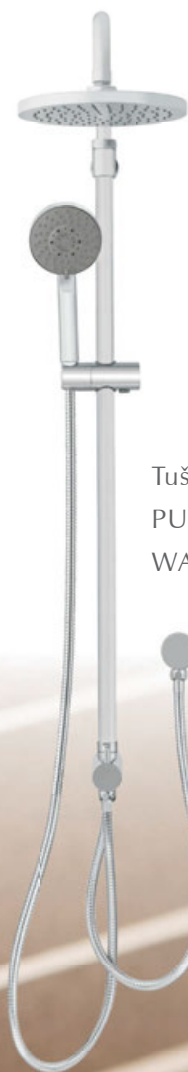
Rozeta in ročka za vgradno baterijo za tuš in kad, FRESH

Zidna prha, PURE

Zidni izliv za kad, PURE

Tuš sistem, PURE WATERFALL

